

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

УДК 343.102

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.15>

Крістіна Андріївна Романаускас,

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (аспірантка);

 <https://orcid.org/0009-0006-9545-9755>,

e-mail: kristina.r7@ukr.net

**ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
Й НАУКОВОЇ ДУМКИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВІ ПОКАЗАННЯ**

У статті проаналізовано окремі аспекти розвитку національного законодавства про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого. Узагальнено теоретичні напрацювання вчених, предметом дослідження яких були питання кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень цього виду, а також процесуальні особливості отримання показань свідка та потерпілого, особливостей їх перевірки й оцінки. На підставі цього надано оцінку розвитку наукової думки, окреслено перспективи подальших досліджень у контексті визначення підстав та особливостей притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які схилили або примусили свідка та потерпілого надати неправдиві показання, тощо.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, показання, допит, свідок, потерпілий, криміналізація, кримінальна відповідальність.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Серед завдань кримінального провадження визначено таке: здійснення швидкого, повного та неупередженого розслідування¹. Це вимагає від сторони обвинувачення проведення в передбаченій кримінальним процесуальним законом процедурі численної сукупності заходів, а також прийняття визначених законодавчими положеннями

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 02.11.2023).

рішень. Однак доволі часто під час досудового розслідування слідчий або прокурор виявляють факти здійснення протидії їхній законній діяльності, спрямованій на пізнання події кримінального правопорушення. Вона може набувати різних форм, однією з типових є надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим, адже саме на них законом покладено обов'язок щодо надання об'єктивних і правдивих свідчень.

Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого передбачена ст. 384 «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» Кримінального кодексу України (далі – КК України)¹. Це кримінальне правопорушення належить до групи тих, що посягають на суспільні відносини у сфері провадження правосуддя, тобто пов'язані з проблемами забезпечення верховенства права, законності в процесуальній діяльності судів, правоохоронних органів, інших установ, на які покладено виконання судових рішень [1, с. 3].

Криміналізація введення суду або іншого уповноваженого органу в оману шляхом надання потерпілим або свідком завідомо неправдивих показань була зумовлена потребою унеможливлення протидії законному та неупередженому розслідуванню. Виходячи з відносно тривалого періоду дії цієї кримінально-правової заборони щодо надання завідомо неправдивих показань потерпілим і свідком, розвитку наукової думки в контексті окресленої проблематики, важливим є здійснення аналізу проведених теоретичних напрацювань, їх узагальнення, а також вирішення тих дискусійних проблем, які раніше не знаходили свого визначення.

Стан дослідження проблеми

В українській юридичній науці вже неодноразово знаходили висвітлення теоретичні напрацювання, в яких учені намагалися обґрунтувати соціальну обумовленість криміналізації завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого, визначити кримінально-правову характеристику кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК України. Вагомими в цьому контексті є напрацювання Н. Ю. Алексеевої, О. І. Габро, Ю. О. Гломба, І. І. Давидович, О. О. Книженко, В. М. Нікітенко, В. І. Опанасенка, А. М. Палюх, Т. В. Шимко, М. В. Шепітька та багатьох інших, однак здебільшого предметом вивчення науковців ставали проблеми, пов'язані з притягненням особи до кримінальної відповідальності за вчинення цього кримінального правопорушення.

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 23.11.2023).

Непоодинокими є спроби з'ясування ефективних тактичних прийомів виявлення та подолання неправдивих показань, теоретичні та практичні питання щодо з'ясування їх достовірності, дослідження криміналістичної характеристики і процесуальних особливостей розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого. Ці проблеми були предметом дослідження І. А. Колесник, Ю. І. Лозинської, Н. В. Павлюк, О. Я. Переверзи, Р. М. Шехавцова та ін. Попри проведені наукові пошуки, поза увагою дослідників поки що залишаються як аналіз розвитку національного законодавства про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання, так і особливості розслідування цього виду кримінального правопорушення.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є визначення й узагальнення теоретичних уявлень про виникнення, історичний розвиток особливостей кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого й окреслення напрямів удосконалення сучасного наукового знання про цю проблематику.

Задля досягнення означеної мети необхідно вирішити такі *завдання*: з'ясувати генезис розвитку національного кримінального законодавства про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань свідком або потерпілим; узагальнити теоретичні напрацювання вчених у контексті дослідження проблематики щодо криміналізації цього діяння.

Наукова новизна дослідження

Проаналізовано окремі аспекти розвитку національного законодавства про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого. Узагальнено теоретичні напрацювання вчених, на підставі чого надано оцінку розвитку наукової думки із цього приводу. Окреслено перспективи подальших досліджень у контексті визначення підстав та особливостей притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які схилили або примусили свідка та потерпілого надати неправдиві показання. Охарактеризовано сучасний стан наукового забезпечення організаційно-тактичних засад розслідування кримінальних правопорушень цього виду, а також процесуальні аспекти отримання показань, їх перевірки та оцінки.

Виклад основного матеріалу

Введення в оману суду відбувається різними способами. Одним із таких є повідомлення завідомо неправдивих свідчень потерпілим або свідком. У теорії кримінального права для їх позначення використовують ще й такий термін, як «лжесвідчення». Важливо зауважити, що відповідальність за повідомлення неправдивих відомостей була передбачена ще у священних писаннях – Біблії, Корані, а також у

Законах Ману. Тогочасні традиції вимагали від особи дати клятву або присягу в ім'я Господа. Писання пророкують особі пекельні муки після смерті за повідомлення неправди.

У сучасному світі кримінальними законами більшості країн світу передбачено кримінальну відповідальність за введення суду в оману. Здебільшого це кримінальне правопорушення віднесено до категорії тих, що скоєні проти правосуддя. Такий підхід дотримано законодавцем Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія, Киргизької Республіки, Республіки Молдова, Республіки Таджикистан, Республіки Узбекистан, Естонської Республіки, Латвійської Республіки, Литовської Республіки. В інші розділи поміщено це кримінальне правопорушення законодавцем Грузії та Республіки Казахстан: у першій – цей розділ Кримінального кодексу отримав назву «Злочини проти процесуального порядку доказів», а в другій – «Злочини проти правосуддя та порядку виконання покарань».

У деяких країнах світу через сформовані традиції ця кримінально-правова заборона встановлює відповідальність за неправдиві показання, надані під присягою, або «лжеприсягу». Така практика має місце у Федеративній Республіці Німеччина, Австрії, Бельгії, Данії, Норвегії, Нідерландах, Франції, Швеції, Аргентині, Ірані, Ізраїлі, Туреччині, Австралії, Японії, деяких штатах США та ін. Водночас кожній із зазначених держав притаманні власне свої специфічні особливості притягнення особи до кримінальної відповідальності за порушення присяги. Суттєвою відмінністю законодавства США є те, що воно передбачає можливість притягнення до відповідальності за лжесвідчення навіть підсудного [2, с. 108].

Щодо національного законодавства, то ст. 89 Кримінального кодексу УРСР, що набув чинності 1 липня 1927 р., установлювалась відповідальність за завідомо неправдиве показання, надане свідком, експертом або перекладачем при провадженні дізнання, слідства або судового розгляду у справі. При встановленні відповідальності за вчинення цього злочину, як вказують у юридичній літературі, законодавець обрав доволі ліберальний підхід, передбачивши санкцією статті позбавлення волі на термін до шести місяців [3, с. 53]. При цьому відповідальність за неправдиві показання відповідно до диспозиції цієї статті ніс тільки свідок.

У Кримінальному кодексі УРСР 1960 р. відповідальність за учинення досліджуваного нами кримінального правопорушення була передбачена ст. 178, що мала назву «Завідомо неправдиві показання». Відповідно до її положень до відповідальності могло бути притягнуто не лише свідка, а й потерпілого.

Із набуттям чинності КК України 2001 р. відповідальність за завідомо неправдиві показання, надані свідком і потерпілим, була

передбачена ст. 384, назва якої залишилася в редакції попереднього кримінального закону. Після цього досліджувана нами стаття неодноразово зазнавала змін і доповнень, однак та частина диспозиції, що передбачала відповідальність за неправдиві показання, суттєво не змінювалася. Лише Законом України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII внесено низку змін до КК України, зокрема і до кримінально-правової норми, досліджуваної нами. Суттєво змінено назву ст. 384 КК України на «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу»¹.

Щодо розвитку наукової думки в контексті розроблення питань кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві показання, то тут насамперед варто зауважити, що юридична література майорить різними визначеннями, які не завжди є нормативно передбаченими. Визначаючи особливості притягнення особи до кримінальної відповідальності, науковці використовують різні поняття, такі як «фальсифікація доказів», «штучне створення доказів», «лжесвідчення». Виходячи з визначених нами раніше особливостей розвитку кримінального законодавства зарубіжних держав, можемо зауважити, що така практика зумовлена орієнтацією на західні кримінально-правові традиції. Водночас зазвичай з огляду на вживання цих термінів законодавцями деяких країн світу криміналізовано більшу кількість діянь.

Наприклад, главою 79 «Лжесвідчення» розділу 18 Зводу законів Сполучених Штатів Америки передбачено можливість притягнення особи за лжесвідчення («*Perjury*»), схилення до лжесвідчень («*Subornation of perjury*»), неправдиві заяви перед великим журі або судом («*False declarations before grand jury or court*») та ін.² Деякі вчені вказують, що всі ці діяння, передбачені законодавством США, можуть бути об'єднані в одну групу – «маніпуляція з доказами», а порівнюючи національне законодавство із ним, констатують його суттєву недосконалість через відсутність норм, які б криміналізували й інші діяння, пов'язані з фальсифікацією доказів [4, с. 391]. Вважаємо, що при вирішенні питання про криміналізацію нових діянь слід дотримуватися виваженого підходу, що передбачає проведення ґрунтовних досліджень, однак пропозиції, викладені І. І. Давидович, містять перспективи не

¹ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (дата звернення: 02.11.2023).

² 18 U.S. Code Chapter 79 – PERJURY // Cornell Law School : сайт. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-79> (дата звернення: 02.11.2023).

лише для наукової полеміки, а й можуть бути визначені як подальші ідеї вдосконалення національного кримінального законодавства.

Щодо особливостей розвитку наукової думки про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання, а також особливостей досудового розслідування цих кримінальних правопорушень, то вважаємо за потрібне звернутися до теоретичних розробок українських науковців. Попри доволі тривалу історію дії в часі цієї кримінально-правової заборони, комплексні дослідження проблем, пов'язаних із притягненням до кримінальної відповідальності за вчинення цього діяння, проведені вже за часів незалежності України. Ґрунтовними є напрацювання М. В. Шепітька, який суттєво підійшов до визначення елементного складу завідомо неправдивих показань, дослідив підстави кримінальної відповідальності за вчинення цього діяння й охарактеризував їх [5]. У подальшому вчений провів комплексне дослідження теоретико-методологічних засад формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя, під час визначення яких окреслив перспективи криміналізації «лжесвідчень» [6].

Кримінально-правове дослідження злочинів, що порушують порядок одержання доказів у кримінальному провадженні, серед яких є й кримінальне правопорушення, передбачене ст. 384 КК України, здійснив М. І. Мельніченко в роботі «Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні» [7]. Особливості кримінальної відповідальності за фальсифікацію доказів, зокрема проблеми кримінально-правової кваліфікації таких діянь, досліджували В. М. Нікітенко [8] та В. І. Опанасенко [9]. Варто зауважити, що, попри увагу цих учених до аналізу окремих елементів введення суду в оману, питання кримінальної відповідальності за завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого не були центральним предметом їхніх досліджень.

Окремі аспекти притягнення до кримінальної відповідальності за введення суду в оману або іншого уповноваженого органу з урахуванням тих елементів складу кримінального правопорушення, що закріплені чинною редакцією ст. 384 КК України, досліджені Н. Ю. Алексеевою [10]. Водночас пріоритет дослідниці віддавала в цілому проблемам кримінальної відповідальності свідків, експертів і перекладачів за вчинення злочинів проти правосуддя.

Соціальну обумовленість притягнення до кримінальної відповідальності за введення в оману суду чи іншого уповноваженого органу, питання юридико-догматичного пізнання сутності цього кримінального правопорушення, а також характеристики форм учинення цього діяння висвітлено у роботі Ю. О. Гломба [11].

Комплексний аналіз питань, пов'язаних із кримінальною відповідальністю за правопорушення проти правосуддя, здійснила Л. М. Палюх.

Досліджуване нами кримінальне правопорушення вчена визначила як таке, що посягає на забезпечення отримання достовірної доказової та іншої інформації, що має правове значення, у судочинстві та під час виконання судових рішень. Водночас, надаючи оцінку передбаченому законодавцем покаранню за введення суду або іншого уповноваженого органу в оману, вона вказує, що законодавцем не повною мірою дотримано вироблені в доктрині кримінального права вимоги щодо встановлення меж покарання [1, с. 31].

Уважаємо за потрібне виокремити й напрацювання вчених, які зосереджували свої наукові пошуки на з'ясуванні особливостей таких джерел доказів, як показання свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, визначенні способів і тактичних прийомів та інших аспектах діяльності, спрямованої на перевірку показань згаданих суб'єктів.

Свого часу дослідженню такого джерела доказу у кримінальному процесі, як показання свідка, приділив увагу С. М. Стаховський. У своїй роботі вчений зосередив увагу на тому, що проблеми нейтралізації неправдивих показань свідків є одними з найактуальніших, адже належать до різновидів способів протидії розслідуванню [12].

У подальшому охарактеризувала стан проблеми подолання неправди в показаннях учасників кримінального судочинства, а також розробила практичні рекомендації, спрямовані на надання допомоги слідчим і суддям у їхній практичній діяльності щодо протидії неправдивим показанням, О. Я. Переверза [13]. Криміналістичні та процесуальні основи перевірки показань на місці з урахуванням ситуаційного підходу (зокрема у сприятливій, несприятливій, конфліктній ситуації), а також ті, що можуть виникнути на стадії судового слідства, визначено у роботі Д. Д. Заяць [14].

Положення, розроблені Д. Д. Зайцем, розвинув В. В. Негребецький. Він приділив увагу тактико-психологічним особливостям перевірки показань підозрюваного на місці [15], що відповідно до положень сучасної доктрини кримінального процесу розглядається як один із різновидів слідчого експерименту.

Виходячи з того, що в показаннях свідка можуть бути добросовісні помилки, актуалізувалося запитання щодо їх відмежування від неправдивих показань. Своєчасним було в цьому аспекті дослідження, проведене І. А. Колесник. У своїй роботі вона приділила увагу визначенню тактико-психологічних засад діагностики добросовісних помилок, їх виявленню та нейтралізації. Вагомий внесок дослідниця здійснила в систематизацію тактичних прийомів, що можуть застосовуватися задля нейтралізації таких помилок. Крім того, вона визначила психологічні механізми застосування цих прийомів [16].

Історичний аспект, а також проблемні питання формування, отримання, перевірки й оцінки показань обвинуваченого (підсудного) відповідно до положень кримінально-процесуального законодавства України, що діяли до 2012 р., проаналізував В. А. Льовкін [17], а його напрацювання розвинув О. П. Острійчук [18].

Вважаємо ґрунтовними розробки В. М. Лушпійенка, який з'ясував сутність предмета показань свідка у кримінальному провадженні, особливості отримання та використання їх як доказів, особливості отримання й оцінки показань тих свідків, які мешкають на тимчасово окупованих територіях, а також механізми встановлення достовірності та оцінки показань з чужих слів [19].

Проблематиці дослідження показань свідків у цивільному процесі присвячено роботу Н. А. Новікової. Вона проаналізувала й узагальнила відповідні наукові концепції, ідеї, теорії, що існували в теорії тогочасної України й деяких зарубіжних держав та інші важливі аспекти [20].

Вивченням такого процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні, як показання потерпілого, займалася О. О. Солюнова. Важливим є те, що вчена дослідила розвиток кримінального процесуального законодавства про потерпілого, процесуальний статус потерпілого, особливості отримання, перевірки й оцінки його показань [21].

Отже, вчені пильну увагу приділяли як кримінальним правопорушенням проти правосуддя, так і окремим аспектам кримінальної відповідальності за введення суду або іншого уповноваженого органу в оману. Неодноразово предметом дослідження українських науковців ставали і процесуальні аспекти отримання показань свідків, потерпілого, підозрюваного й обвинуваченого у кримінальному провадженні, особливості їхньої перевірки, оцінки, встановлення достовірності тощо, однак поза увагою залишилися організаційно-тактичні засади розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 384 КК України.

Висновки

Надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим – це одне з кримінальних правопорушень, учиняючи яке, особа посягає на законність процесуальної діяльності судді, слідчого, прокурора або інших уповноважених представників правоохоронних органів, у зв'язку з чим його віднесено до групи кримінальних правопорушень проти правосуддя.

У доктрині кримінального права завідомі неправдиві показання свідка та потерпілого визначаються як один зі способів введення в оману суду або інших уповноважених органів. Водночас деякими вченими запропоновано його відносити до групи кримінальних

правопорушень, пов'язаних із фальсифікацією доказів. Виходячи з особливостей вчинення цього кримінального правопорушення, варто наголосити, що проблемним питанням залишається визначення підстав та особливостей кримінальної відповідальності осіб, які схилили або примусили свідка чи потерпілого надати неправдиві показання.

Із тактичної сторони завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого слід визначити як одну з форм протидії розслідуванню. Сучасний стан наукового забезпечення проблем відібрання показань свідка та потерпілого, особливостей їх перевірки й оцінки слід визнати як достатньо розроблений. Водночас організаційно-тактичні засади розслідування завідомих неправдивих показань свідка та потерпілого досі залишилися поза увагою вчених, що засвідчує актуальність подальшого дослідження цієї проблематики.

Список бібліографічних посилань: 1. Палюх А. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2021. 42 с. 2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова ; Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2012. Т. 1. 758 с. 3. Здоровко С. Ф. Порівняльний аналіз кримінально-правових норм України та сучасних держав Європи, Америки, Азії та Австралії про відповідальність за завідомо неправдиве показання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2013. № 1086. С. 50–57. 4. Давидович І. І. Лже-свідчення і фальсифікація доказів за кримінальним законодавством США та України (порівняльно-правовий аспект). *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 6. С. 387–391. 5. Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання : монографія. Харків : Апостіль, 2012. 260 с. 6. Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 42 с. 7. Мельніченко М. І. Кримінально-правова охорона порядку одержання доказів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2016. 258 с. 8. Нікітенко В. М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 251 с. 9. Опанасенко В. І. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів: особливості регламентації та шляхи вдосконалення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 276 с. 10. Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 236 с. 11. Гломб Ю. О. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу : дис. ... д-ра філософії : 081. Київ, 2023. 229 с. 12. Стаховский С. Н. Показания свидетеля как источник доказательств в уголовном процессе : автореф. дис. ... канд.

юрід. наук : 12.00.09. Київ, 1996. 26 с. **13.** Переверза О. Я. Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 18 с. **14.** Заяць Д. Д. Ситуаційний підхід до тактики перевірки показань на місці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 20 с. **15.** Негребецький В. В. Перевірка показань підозрюваного на місці: тактика і психологія : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 18 с. **16.** Колесник І. А. Тактика виявлення та нейтралізації добросовісних помилок у показаннях свідків : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2010. 19 с. **17.** Льовкін В. А. Показання обвинуваченого в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 18 с. **18.** Острійчук О. П. Показання обвинуваченого як окремий вид процесуального джерела доказів у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 321–327. **19.** Лушпійенко В. М. Показання свідка як процесуальне джерело доказів у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 22 с. **20.** Новікова Н. А. Показання свідків у цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2018. 20 с. **21.** Сольонова О. О. Показання потерпілого як джерело доказів у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 20 с.

Надійшла до редколегії 14.11.2023

Прийнята до опублікування 30.11.2023

Romanauskas K. A. Genesis of national legislation and scientific thought development regarding criminal liability for perjury

One of the ways to mislead a court or other authorised body is to provide deliberately false testimony by a witness or victim, for which the legislator provides for criminal liability in Article 384 of the Criminal Code of Ukraine. Based on the social danger of this criminal offence, which is an encroachment on the lawful procedure for the administration of justice, in particular, ensuring the rule of law, legality in the procedural activities of courts, law enforcement agencies, and other institutions entrusted with the enforcement of court decisions, the importance of ensuring a high-quality investigation of these criminal offences has been emphasised. The purpose of the study is defined as clarification and generalisation of theoretical concepts of the emergence and historical development of the peculiarities of criminal liability for knowingly false testimony of a witness and a victim, and outlining the areas for improvement of modern scientific knowledge on this issue.

The article analyses certain aspects of the development of national legislation on criminal liability for perjury of a witness and a victim. The author summarises the theoretical developments of scholars whose research focused on the issues of criminal liability for committing criminal offences of this type, as well as the procedural features of obtaining witness and victim testimony, and the specifics of their verification and evaluation. Given the above, the article assesses the development of scientific thought in this regard, and outlines the prospects for

further research in the context of determining the grounds and specific features of criminal prosecution of persons who have induced or forced a witness and a victim to give false testimony. The author describes the current state of scientific support for the organisational and tactical principles of investigation of criminal offences of this type, as well as the procedural aspects of obtaining testimony, its verification and evaluation.

Key words: criminal proceedings, pre-trial investigation, testimony, interrogation, witness, victim, criminalisation, criminal liability.

